

OPIS ISTOTNYCH ZAGADNIENIŃ DLA KOMISJI EGZAMINACYJNEJ
DO ZADANIA Z ZAKRESU PRAWA CYWILNEGO
(EGZAMIN ADWOKACKI – 27 MARCA 2019 r.)

Zdaniem zespołu do przygotowania zadań na egzamin adwokacki, rozwiązanie zadania powinno polegać na przygotowaniu apelacji. Przy rozwiązaniu zadania należy mieć na uwadze następujące kwestie:

1. Sąd Rejonowy wydając wyrok popełnił istotne błędy - obraził przepisy prawa cywilnego materialnego i procesowego.

W ocenie zespołu, mając na względzie interes reprezentowanego, wartość przedmiotu zaskarżenia winna wynosić 39 700 zł. Powód domagał się łącznie 43 700 zł, a Sąd uwzględnił roszczenie w kwocie 4 000 zł.

Orzeczenie należy zaskarżyć:

- w części oddalającej powództwo o zadośćuczynienie w stosunku do każdego z pozwanych ponad zasądzoną kwotę po 2 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 15 kwietnia 2018 r., a także w zakresie odsetek ustawowych za opóźnienie od zasądzonych kwot po 2 000 zł za okres od 15 kwietnia 2018 r. do 3 marca 2019 r.;
 - w części oddalającej powództwo o odszkodowanie w kwocie 3 700 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 15 kwietnia 2018 r.;
 - w części rozstrzygającej o kosztach procesu w punkcie 4 wyroku.
2. Sąd naruszył przepisy prawa procesowego, tj. **art. 233 § 1 k.p.c.** nieprawidłowo ustalając stan faktyczny przez przyjęcie, że powód nie udowodnił, iż:
 - korzystał z pomocy rehabilitanta i poniósł jego koszty, pomimo przedstawienia zaświadczenia rehabilitanta, zeznań świadka Ireny Jurkowskiej, matki powoda, z których wynika, że korzystał z tego świadczenia i kosztowało to 2 800 zł;
 - była potrzeba korzystania z opieki świadczonej przez Apolonię Bliską, błędnie (wbrew zeznaniom matki i babci powoda oraz A. Bliskiej) przyjmując, że opiekę tę przez cały czas mogli sprawować rodzice powoda i jego babcia.
 3. Sąd naruszył przepisy prawa materialnego:
 - a) **art. 444 § 1 k.c. i art. 445 § 1 k.c.**

W przedmiotowej sprawie podstawę materialnoprawnej odpowiedzialności pozwanych stanowi:

- wobec Wojciecha Szoferskiego art. 436 § 1 k.c. w zw. z art. 435 § 1 k.c.;
- wobec Towarzystwa Ubezpieczeniowego Asekuracja S.A. w Toruniu art. 822 § 1 k.c.

Mając na uwadze interes reprezentowanego, uznać należy, że przyjęte przez sąd zadośćuczynienie, w kwocie 20 000 zł, jest rażąco niskie, po uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy mających wpływ na jego rozmiar.

Powód doznał obrażeń jako dziecko. Jest osobą praworęczną, a doszło do złamania kości przedramienia prawego ze znacznym przemieszczeniem. Przebywał w szpitalu przez 10 dni. Przeszedł repozycję złamanej kości. Miał zastosowany opatrunek gipsowy na okres 6 tygodni. Uraz spowodował bardzo duże cierpienia fizyczne, które łagodzone musiały być środkami farmakologicznymi. Towarzyszyły temu cierpienia psychiczne: powód nie mógł spać, miał koszmary senne, obawiał się ruchu drogowego. W następstwie zastosowanego opatrunku gipsowego doszło do tzw. przykurczu na skutek zaniku mięśni w prawym stawie łokciowym, co powodowało konieczność bardzo bolesnych zabiegów rehabilitacyjnych. W dalszym ciągu doznaje dolegliwości fizycznych i psychicznych. Istnieje ryzyko, że w okresie intensywnego wzrostu, tj. w wieku ok. 14-16 lat, u powoda wystąpią kłopoty z ustawieniem kości prawego ramienia i być może konieczny będzie zabieg operacyjny.

Orzecznictwo wypracowało zasady określenia wysokości zadośćuczynienia. Przykładowo wyrok Sądu Najwyższego z 2018-06-14, w sprawie V CSK 344/17 stanowi: *„Zadośćuczynienie przewidziane w art. 445 § 1 KC pełni funkcję kompensacyjną, przyznana suma pieniężna ma stanowić bowiem przybliżony ekwiwalent poniesionej szkody niemajątkowej. Funkcja kompensacyjna przesądza o tym, że powinno mieć ono charakter całościowy, obejmować wszystkie cierpienia psychiczne i fizyczne, doznane, jak i te, których wstąpienie w przeszłości jest spodziewane, nie może być ono zatem symboliczne, a jego wysokość musi przedstawiać odczuwalną wartość ekonomiczną adekwatną do warunków gospodarki rynkowej. Za nadaniem primatu funkcji kompensacyjnej przemawia także charakter dobra chronionego w przepisach dotyczących zadośćuczynienia. Zdrowie jest bowiem dobrem szczególnie cennym i zasądzanie niskich kwot tytułem zadośćuczynienia w przypadkach ciężkiego uszkodzenia ciała lub/i rozstroju zdrowia prowadzi do niepożądanego jego deprecjacji. Dążenie do tego, by kwoty zadośćuczynienia były utrzymane w „rozsądnych granicach”, nie może prowadzić do podważenia jego kompensacyjnej funkcji. Rozsądne granice mogą być przy tym uznane za istniejące, jeżeli zostanie wykazane, że w podobnych wypadkach jak rozpatrywany ukształtowała się linia orzecznicza wskazująca na pewien, podobny poziom, do jakiego żądanie takie jest uwzględniane.”*

Dlatego należy uznać, że sąd naruszył art. 444 § 1 k.c. i art. 445 § 1 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie. Bezspornie bowiem w sprawie wykazano znaczny rozmiar krzywdy małoletniego powoda, a żądana kwota zadośćuczynienia 40 000 zł nie jest wygórowana.

Wykazano także wysokość szkody majątkowej wyrządzonej małoletniemu powodowi w zakresie kosztów rehabilitacji i opieki, to jest wydatków w kwocie 2 800 zł na wynagrodzenie rehabilitanta i w kwocie 900 zł na wynagrodzenie sąsiadki A. Bliskiej. Zeznania świadków I. Jurkowskiej, A. Bliskiej, przesłuchanie A. Markowskiej, zaświadczenie rehabilitanta M. Kowalskiego jednoznacznie potwierdzają poniesienie tych wydatków.

b) **art. 426 k.c. w zw. z art. 362 k.c., w zw. z art. 361 k.c.** poprzez przyjęcie przyczynienia się małoletniego do powstania szkody na poziomie 80%.

Według wyroku Sądu Najwyższego z 16 listopada 2011 r., w sprawie V CSK 527/10: *„Jakkolwiek w myśl uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego (zasady prawnej) z dnia 20 września 1975 r. (III CZP 8/75, OSNC 1976, nr 7-8, poz. 151) zachowanie się małoletniego poszkodowanego, któremu z powodu wieku winy przypisać nie można (art. 426 KC), może stosownie do art. 362 KC uzasadniać zmniejszenie odszkodowania należnego od osoby odpowiedzialnej za szkodę, nie można nie zauważyć, że we wskazanej uchwale (ściślej, w jej uzasadnieniu) wyraźnie - z naciskiem - podkreślono, że pomiędzy zachowaniem się poszkodowanego, a powstałą szkodą musi być normalny związek przyczynowy w rozumieniu art. 361 § 1 KC (por. brzmienie art. 362 in principio).”* Tymczasem, w zadaniu, w wiążącym sądy cywilne skazującym wyroku sądu karnego dotyczącym kierowcy, ustalenia są jednoznaczne: to on naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym, nie zachował należytej ostrożności w ten sposób, że nienależycie obserwował drogę przed swoim pojazdem rozmawiając przez telefon komórkowy oraz przekroczył dozwoloną na tym odcinku drogi prędkość o co najmniej 15 km/h, jadąc z prędkością co najmniej 65 km/h w terenie zabudowanym. Powód zaś poruszał się prawidłowo, natomiast babci powoda nie sposób zarzucić nienależytego sprawowania opieki nad wnukiem. Dalej w tym samym orzeczeniu Sąd Najwyższy stwierdził: *„Ta okoliczność oraz brak obiektywnej, zarzucalnej wadliwości w zachowaniu (powoda) na drodze, była dostateczna, aby przyjąć brak podstaw do zastosowania zmniejszenia odszkodowania na podstawie art. 362 k.c.”*

c) **art. 379 § 1 k.c.** poprzez przyjęcie, że zobowiązanie pozwanych jest podzielne, podczas gdy każdy z pozwanych odpowiada za całość zobowiązania w ramach konstrukcji odpowiedzialności *in solidum*;

Sąd trafnie przyjął, że w sprawie nie występuje solidarność bierna po stronie pozwanych. Zgodnie bowiem z art. 369 k.c. zobowiązanie jest solidarne, jeżeli wynika z ustawy lub z czynności prawnej. Odpowiedzialność solidarna pozwanych nie wynika z żadnego przepisu prawa ani czynności prawnej. Sąd winien jednak zastosować konstrukcję odpowiedzialności *in solidum*. Odpowiedzialność *in solidum* występuje w sytuacji, gdy co najmniej dwa podmioty są zobowiązane do naprawienia tej samej szkody – jeden z czynu niedozwolonego, drugi z umowy (sprawca wypadku i jego ubezpieczyciel odpowiedzialności cywilnej). W orzecznictwie od 1968 r. ukształtowało się stanowisko, że do takiej sytuacji należy stosować w drodze analogii te przepisy o solidarności, które odpowiadają celowi i charakterowi danego stosunku prawnego, a przede wszystkim art. 366 k.c. (wyrok Sądu Najwyższego z 18 grudnia 1968 r. w sprawie II CR 409/68). W warunkach zadania, należało zasądzić całe kwoty roszczeń od każdego pozwanego z zastrzeżeniem, że spełnienie świadczenia przez jednego z nich zwalnia drugiego od zapłaty w spełnionym zakresie. Tak również uchwała Sądu Najwyższego z 17 lipca 2007 r., w sprawie III CZP 66/07: *„Po pierwsze, odpowiedzialność in solidum zwana także solidarnością niewłaściwą, nieprawidłową, niepełną bądź też przypadkową, nie jest uregulowana w ustawie. Nie budzi jednak wątpliwości, że może wystąpić sytuacja, w której kilka podmiotów na podstawie odrębnych stosunków prawnych jest zobowiązanych do naprawienia szkody, przy czym spełnienie świadczenia przez jedną osobę zwalnia pozostałe z obowiązku świadczenia względem poszkodowanego, mimo że nie występuje solidarność bierna ze względu na brak stosownego uregulowania w ustawie lub w umowie.”*

W ocenie zespołu, w realiach zadania, istotnym uchybieniem byłby wniosek apelacji o zasądzenie od pozwanych na rzecz powoda należności po połowie. Sprzeczne byłoby to z interesem reprezentowanego, bowiem z uwagi na sytuację materialną pozwanego Wojciecha Szoferskiego, egzekucja zasądzonych od niego świadczeń byłaby istotnie utrudniona.

d) **art. 481 § 1 k.c.** Żądanie świadczenia pieniężnego wiąże się z ustaleniem terminu wymagalności roszczenia, a w konsekwencji ustalenia daty początkowej należnych ustawowych odsetek za opóźnienie. Zgodnie z art. 481 § 1 k.c., roszczenie o odsetki za opóźnienie powstaje od chwili opóźnienia i obejmuje okres aż do dnia, gdy dłużnik spełni należne świadczenie. Bezspornie w dniu 15 marca 2018 r. doręczono pozwanym wezwania do zapłaty dochodzonych

przez powoda należności, określając 30-dniowy termin na spełnienie świadczenia, który upłynął z dniem 14 kwietnia 2018 r. Znajduje to również potwierdzenie w treści art. 817 § 1 k.c. i art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych stanowiących, że ubezpieczyciel obowiązany jest spełnić świadczenie w terminie trzydziestu dni, licząc od daty otrzymania zawiadomienia o wypadku lub szkodzie.

Sąd Najwyższy w wyroku z 18 lutego 2010 r., w sprawie II CSK 434/09 przyjął: *„Jest zasadą, że zarówno odszkodowanie, jak i zadośćuczynienie za krzywdę stają się wymagalne po wezwaniu ubezpieczyciela przez poszkodowanego (pokrzywdzonego) do spełnienia świadczenia odszkodowawczego. Od tej zatem chwili biegnie termin do odsetek za opóźnienie.”*

Termin ten w stosunku do obu pozwanych upłynął 14 kwietnia 2018 r. W konsekwencji datą początkową należnych powodowi ustawowych odsetek za opóźnienie jest 15 kwiecień 2018 r.

4. Zdający powinien więc w apelacji wnosić o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez:
 - podwyższenie zasądzonych od obu pozwanych na rzecz powoda zadośćuczynienia z kwot po 2 000 zł do kwoty 40 000 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 15 kwietnia 2018 r. tytułem zadośćuczynienia;
 - zasądzenie od obu pozwanych na rzecz powoda dodatkowych ustawowych odsetek za opóźnienie od zasądzonych kwot po 2 000 zł tytułem zadośćuczynienia za okres od dnia 15 kwietnia 2018 r. do 3 marca 2019 r.;
 - zasądzenie od obu pozwanych na rzecz powoda kwoty 3 700 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 15 kwietnia 2018 r. tytułem odszkodowania,
z zastrzeżeniem, że spełnienie świadczenia przez jednego z pozwanych zwalnia drugiego pozwanego od zapłaty w zakresie spełnionego świadczenia;
 - zmianę punktu 4 wyroku przez zasądzenie od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwoty 300 zł tytułem uiszczonych przez powoda wydatków.
5. W apelacji zdający powinien zawrzeć wniosek o zasądzenie od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.
6. Wniosek o solidarne zasądzenie od pozwanych na rzecz powoda kosztów za I i II instancję wynika z odpowiedniego stosowania art. 105 § 2 zd. 1 k.p.c. (uchwała Sądu Najwyższego z 7 kwietnia 1975 r. w sprawie III CZP 6/75, „Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz.” pod redakcją Małgorzaty Manowskiej. Tom I str. 217. Wydawnictwo LexisNexis. Warszawa 2011 r.).